Цана асобнага нумару 20 грошау.

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

НАША ПРАЎДА

...ыходзіць два разы у тыдзень.

Адрэс Рэдак... Вільня, Віленская вул... ...ка 12. т. 6) Рэдакцыя адчынена ... 2 гадз. штодня, апрача сьвяточных дзён. Адміністр. ад 9 да 3.	Падпіска... 1 зл. ... дастаўкай да хаты ... ўдвая даражэй. ... 30 гр.	Нявырнятыя ў друк рукапісы назад не вартаюцца. Аплата надрукаванага залежыць ад Рэдакцыі.	Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грошы і на 4 стр. 15 гр. за радок пэтыту ў 1 шпальту.

№ 50 ...ільня, Субота 24-га верасьня 1927 г. Год I

„Няхай жыве манархія!".

„Няхай жыве манархія!"—пад такім загалоўкам зьмясьціў характэрную стацьцю ў нумары 215 з 21 верасьня орган міністра справядлівасьці, прадстаўніка абшарніцтва ў урадзе марш. Пілсудскага, пана Мэйштовіча.

„Няхай жыве манархія" — гэты кліч „Слова" раўназначны з клічам „далоў рэспубліку!". Далоў дэмакратычны лад у Польшчы (хоць-бы толькі на паперы...), далоў парлямант, далоў воля народу — навет прадстаўленая пануючай у Польшчы буржуазіяй... А замест гэтага—хай жыве воля аднаго чалавека: манарха!

„Новы адклад паседжаньняў Сойму зьяўляецца крокам слушным, разумным, патрыятычным... Калі-ж іншыя кажуць, што ён нязгодны з духам канстытуцыі 17 сакавіка,—дык маюць рацыю. Маюць поўную рацыю"...

Так кажа орган сябры ўраду. І гэта хіба мае нейкую вагу: бо каму-ж, калі не гаспадару газэты, ведамы найляпей думкі ягонага ўласнага шэфа?! Дый кліч: „хай жыве манархія!", раўназначны, як мы сказалі, з клічам: „далоў рэспубліку!",—гэта-ж у польскай „дэмакратычнай рэспубліцы" — яўна „антыпаньствовае" выступленьне, якое ўлада можа цярпець толькі пастольку, паскольку сама... спагадае яму!

Ці запраўды марш. Пілсудскі маніцца ўвясьці ў Польшчы манархічны лад—замест існуючае цяпер рэспублікі, — мы, аднак, пакуль-што сказаць ня можам. Магчыма, што сучасны паўнаўладны гаспадар Польшчы знойдзе нейкі іншы спосаб замацаваць сваю волю ў дзяржаве, як найвышэйшы закон, ды забясьпечыць панаваньне такой-жа волі каго-колечы іншага—пасьля сваей сьмерці. Але хіба-ж „Слова" не памыляецца ў тым, што апошнія падзеі на груньце барацьбы паміж соймам і ўрадам—гэта *пакасчыкі глыбокіх зьменаў у падставах дзяржаўнага быту Польшчы.*

Фактычна зьмены гэтыя ўжо сталіся. Тое-ж „Слова" ў тэй-жа стацьці рашуча сцьвярджае, што канстытуцыя ў Польшчы „хоць і абязывае йшчэ, ды толькі — на шчасьце — намінальна", — *толькі на паперы.* І той ці іншы рашучы крок марш. Пілсудскага ў кірунку зьмены дзяржаўнага ладу ў гаспадарстве будзе адно толькі наданьнем нейкае канкрэтнае юрыдычнае формы таму, што *ўжо сталася...* І—сталася дзякуючы становішчу польскага „народнага прадстаўніцтва", якое ўжо год назад аддало дадзеную яму народам паўнату ўлады — ўраду.

Якія будуць далейшыя вынікі таго, што пачало прымаць у Польшчы ўсё больш выразныя формы, шукаючы толькі для сябе адпаведнага юрыдычнаганазову?—На гэта даць адказ яшчэ даволі трудна. Ці гэная воля аднаго чалавека, якая кіруе лёсам Польшчы і ўсіх жыхараў яе, павядзе Польшчу па шляху старых рамантычных лятуценьняў — аб *будаваньні дзяржавы „ад мора да мора"*, аб чым прымушаюць думаць галасы ўрадавае прэсы аб выкарыстаньні дзеля гэтага... беларусаў і ўкраінцаў, ды апошняя дэманстрацыя польскіх канонерак у літоўскай Клайпэдзе; ці воля гэная пакіруецца перадусім у бок *унутранае перастройкі* польскае дзяржавы, адкладаючы зьдзейсьненьне шырокіх замежных пляноў на далейшы час, — трудна судзіць. Але адно можна ўжо і сяньня сказаць: пазбаўленьне парляманту ў Польшчы ўсялякага значэньня ў дзяржаўным жыцьці няўхільна выкліча ў грамадзянстве *завастрэньне тэй клясавай барацьбы*, якая дагэтуль у значнай меры разьвівалася на парляманцкім груньце.

Завастрэньне і — *паглыбленьне* барацьбы, да якое працоўныя масы павінны рыхтавацца шляхам арганізацыі сваіх сілаў—*у клясавых арганізацыях.*

Непераможнае.

6 і 9 верасьня ведамы польскі палітычны дзеяч Леон Васілеўскі, аўтар кніжак аб беларускім і літоўскім руху, прачытаў праз радыё лекцыю на тэму: Сучасны стан беларускага народу.

Факт сам па сабе цікаўны: ён паказуе, што справа беларуская настолькі ўжо вырасла, што польскае грамадзянства прымушана паважна лічыцца з ёй, ня гледзячы на свае варожыя наагул адносіны да беларусаў. Але йшчэ цікаўней тыя вывады, якія зрабіў лектар з пададзенага ім матэрыялу.

Справа ў тым, што пан Васілеўскі пісаў аб беларусах, здаецца, у 1906 годзе (добра не памятаю!), калі наш адраджэнскі рух толькі толькі йшчэ пачынаўся. Гэта быў час, калі ў польскім грамадзянстве хадзіла гэтакая насьмешлівая гутарка: што ўсіх беларусаў можна сьмела зьмясьціць на... аднэй канапе! Дык ня дзіва, што і пан Васілеўскі тады глядзеў на беларускі рух вачыма „ўсіх"... Але горш было тое, што ўжо пасьля сусьветнае вайны,—пасьля таго, як беларусы сягнулі па незалежнасьць для свайго краю, пасьля таго, як пачалося запраўднае беларускае дзяржаўнае будаўніцтва, а адначасна расьлі, як грыбы пасьля дожджу, беларускія школы наабапал польска-радавае гранічнае мяжы,—пан Васілеўскі ўсё яшчэ глядзеў на беларускі рух акурат таксама, як... дзвадцаць гадоў назад!

Але вось у апошнія гады сталася нешта такое, што і самых недальназоркіх людзей прымусіла дагледзіць тую вялізарную творчую сілу, што захавана ў жывым, збуджаным да новага жыцьця пасьля векавога сну, беларускім народзе. Магутны разрост нашае культурнае працы ў Радавай Беларусі—з аднаго боку, ды стыхійны, масавы рух у Заходняй Беларусі, што пад Польшчай, які выявіўся і ў часе выбараў у Сойм і Сэнат у 1922 годзе, і цяпер — пры выбарах у самаўрады, і пры школьным плебісцыце, і—ўрэшце — ў тварэньні масавае сялянска-работніцкае арганізацыі ня толькі па вёсках, а і па мястох,— усё гэта навет і сьляпым расчыніла вочы на жыцьцёвую сілу нашага адраджэнскага руху. Збудзілася маса. Загаварыла маса. І ўжо ня жменя інтэлігентаў, якіх можна было ў 1906 годзе „пасадзіць на аднэй канапе",—а **міліёны сьвядомых нацыянальна і сацыяльна сялян і работнікаў складаюць і твораць беларускае адраджэньне.** І ў гэтай масовасьці руху, у ягонай стыхійнасьці—такая непераможная сіла, што яе ня здолеюць зламаць і разьбіць ані ворагі-чужынцы, ані свае здраднікі і прадажнікі, што сіляцца супраць волі масаў паставіць сваю ўласную волю, свой уласны інтэрас...

Гэта мусіў сцьвярдзіць і п. Васілеўскі ў успомненай сваей лекцыі праз радыё. І ў гэтай ацэнцы сілы і непераможнасьці беларускага адраджэнскага руху,—дадзенай прадстаўніком-запанаваўшае над намі ў Зах. Беларусі нацыі,—вялікае маральнае падтрыманьне для ўсіх тых нашых беларусаў, якія самі нядольны адчуць і ацаніць сілу свайго народу.

А. Н.

Трыумфальнае прыняцьце польскай мірнай прапазіцыі.

19 га верасьня адбылося паседжаньне так-званай Трэцяй камісіі Лігі—для справы разбраеньня, на якім — з вялікім трыумфам, навет бяз дыскусіі, прыняты аднагалосна польскі праект „дэкляраці веры ў мір ... Найбольш цікаўна, што за гэты трыумф польскі праект мусіць быць удзячны—нямецкаму дэлегату, графу Бэрнсдорфу, — бо гэта ён запрапанаваў прыняць праект бяз дыскусіі, а рэшта дэлегатаў далучылася да прапазіцыі немца... Гэткім чынам навет у час яе праўных нарадзінаў „маніфэстацыя веры ў мір" здолела ўжо... пагадзіць мірна нямецкую дэлегацыю з польскай... Толькі вось адна Японія крыху „падгадзіла" гэтай рэдкай урачыстасьці, заявіўшы „засьцярогу" такога зьместу, што „дэклярацыя міру" мае тасавацца толькі паміж сябрамі Лігі; што-ж датычыць іншых дзяржаваў, дык для сяброў Лігі адносна да іх рукі лічацца — разьвязанымі.

КРЫЗІС ПАРЛЯМАНТУ.

„Адклад" надзвычайнай сэсіі Сойму.

Ледзь пасьпеў польскі Сойм сабрацца на першае паседжаньне, як яго ўжо ізноў—няма... З тых „хмараў", аб якіх толькі-што папераджаў п. Бартэль, удэрыў пярун дый рассыпаў усіх паслоў на ўсе бакі.

Толькі-што, напярэдадні новага роспуску, газэта „Эпока", орган урадавага чатырохсяброваага „Клюбу Працы", падала цікаўныя гутаркі з рознымі выдатнейшымі польскімі палітыкамі—у справе насьпяваўшага канфлікту. Паміж іншымі — марш. Пілсудскі проста заявіў: „Я з Соймам жартаваць ня буду"... Былы пілсудчык п. Тугутт горка прызнаў, што „Сойм дзяруць за вушы — не без ягонае-ж згоды", — маючы перадусім наўвеце сваіх былых сяброў па Партыі Працы, паслоў Бартэля ды іншых, якія, ня кідаючы мандатаў, паддаюцца загаду згары—шэльмаваць да канца парлямант у Польшчы. Маршалак Сэнату, асьцярожны эндэк Тромпчыньскі, які жадаў бы лепш саюзу, як барацьбы з урадам, безнадзейна заявіў, што „ня можна выкатываць на пазіцыі цяжкія гарматы, калі ведама згары, што яны — не страляюць"! Гэтак ён азначыў вагу таго „стрэлу пустым зарадам", якім быў пратэст маршалка Сойму п. Ратая перад п. Прэзыдэнтам—проці нарушэньня ўрадам Канстытуцыі пры склікаваньні парляманту. Вось-жа цяпер, калі Сойм ізноў „адкладзены" на 30 дзён, паны дэпутаты маюць шмат часу, каб падумаць аб тым, чаму гэта іх найцяжэйшыя навет канстытуцыйныя гарматы „не страляюць"?!

Часткова, праўда, гэта ўжо зразумела і ў Сойме, аб чым кажа так абурыўшая ўрад прапазіцыя скасаваць цэлы рад дадзеных Соймам год назад **паўнамоцтваў для ўраду.** Але-ж ясна кожнаму, што сучасны Сойм у лякайскім захапленьні ды рабскім страху першага пэрыяду пасьля маёвага перавароту—сам аддаў амаль ня ўсю сваю канстытуцыйную „артылерыю" ў рукі ўраду. Гэткім чынам парлямант ня толькі прызнаў фактычна зроблены сілай аружжа пераварот, але і падвёў пад яго фармальныя юрыдычныя падрубы, даўшы яму амаль ня ўсе вымаганыя ягоным шэфам „паўнамоцтвы", якія ўзаконілі перавагу выканаўчае ўлады (—ураду)—над заканадаўчай (—парлямантам). І вось, цяпер, калі Сойм агледзіўся, што робіць з ім ды з краем урад, калі ён захацеў зрабіць спробу бароцца за правы народнага прадстаўніцтва, ён пачуў, што ўся ягоная артылерыя—не страляе, што ў яго няма ані фактычнай сілы, ані праўнага спосабу змусіць выканаўчую ўладу падпарадкавацца заканадаўчай.

Найбольш пацешна — тое, што ўсе тыя „жарты не на жарты", якія робіць з Соймам урад, маюць „законныя падставы", старанна створаныя для ўраду.... самім Соймам! Самі паслы ды сэнатары—пад страхам „бата" і пазбаўленьня дэпутацкіх пэнсіяў! — далі ўраду поўную магчымасьць рабіць з парлямантам усё, што толькі захоча, дабравольна зрокшыся навет права на самагубства...

Як мы пісалі ў папярэднім нумары, Сойм хацеў у апошнія два месяцы свайго жыцьця прынамся неяк паправіць сваю благую славу ў выбаршчыкаў, заслужыцца перад імі — хаця чым-небудзь, маючы наўвеце новыя выбары. Побач з тым, Сойм хацеў, каб адначасна йшчэ больш скампраметаваўся ўрад, не даючы „народнаму прадстаўніцтву" выпаўніць карысныя для краю заканадаўчыя пляны і працы... Але ўрад, не баючыся зусім гэткай кампрамітацыі, адмовіў паном паслам навет гэтай пацехі. Не дае ім ня толькі „прапаваць дзеля дабра краю", але навет — сабрацца ды падаць свой голас „на ўвесь край ды сьвет"—„urbi et orbi", як казалі рымляне. І край і сьвет добра ведаюць ды разумеюць, што Сойм — ня толькі заслужыў, але і сам сабе стварыў гэткі свой лёс, прадаўшы ўсе свае „цяжкія гарматы" ўраду — сам цяпер ня ведае, за што... Але ня менш бачаць і сьвет і край усю бязмэтнасьць ды бяззьменнасьць, каб не сказаць сільней, тэй „барацьбы" з парлямантам, таго шэльмаваньня павагі Сойму, якая кіруе быццам усей „палітыкай" ураду...

Дык — у выніку ўсяго гэтага — мэты і жаданьні як ураду, таксама і Сойму будуць дасягнены — прынамся напалову: кампрамітацыя таго і другога ў краі і па-за краем — забясьпечаны...

Першае паседжаньне Сойму.

Пасьля 2-месячнага „спачынку", які быў ладазены Сойму—за яго апазіцыю волі марш. Пілсудскага, урэшце 19 верасьня сабраўся ізноў Сойм.

Паседжаньне адчынена было маршалкам **Ратаем**, які прачытаў дэкрэт п. Прэзыдэнта аб скліканьні Сойму. Марш. Ратай далей заявіў, што ён зрабіў візыту п. Прэзыдэнту, каб высьветліць яму што—ў выніку яго дэкрэту—зьявілася нарушэньне Канстытуцыі. Дадаў у канцы, што „Сойм, які ўжо склікаваны, але ня мае магчымасьці працаваць, нічым ня розьніцца ад Сойму, які-ня скліканы".

П. Недзялкоўскі запрапанаваў, каб Сойм прыняў дя ведама значыць—адобрыў, заяву свайго маршалка. Увесь Сойм, за выключэньнем толькі „Халопскай Партыі", устаў, галасуючы за прапазіцыі ППС.

Пасьля па дакладу п. **Рымара**, старшыні бюджэтнай камісіі, Сойм прыняў дадатковы крэдыт для пацярпеўшых ад паводкі ў Галічыні—ў ліку 25 мільён. Прапазіцыі ўкраінскага пасла Хруцкага асыгнаваць на гэта 100 мільён.—не галасавалі, бо п. Хруцкі не паказаў крыніцы дзеля пакрыцьця гэтага выдатку.

Пасьля пастаноўлена было ў першую чаргу разглядзець справу прэсавага дэкрэту.

Дакладчыкам выступіў пас. **Лібэрман**, адзін з найбольш сумленных пэпээсаў, добры праўнік і забойчы аратар. Прамову яго — ў абарону свабоды прэсы—падаем у скароце.

Прамова п. Лібэрмана.

Аратар сьпярша выясьніў, што ўрад выдаў дэкрэт на падставе толькі „пазычанай" яму Соймам заканадаўчай улады, дык павінен — згодна з Канстытуцыяй — падаць яго, як і ўсе свае дэкрэты, на зацьверджаньне Сойму, выконываючы толькі волю апошняга... Першы дэкрэт Сойм адкінуў аднагалосна. Але ўрад не хацеў зразумець гэтай навукі і выдаў другі дэкрэт, у якім паўтарыў толькі першы дэкрэт, не ўшанаваўшы гэтым волі тэй вышэйшай установы, ад якой ён атрымаў заканадаўчыя паўнамоцтвы.... Урад ў гэтай галіне — толькі **паўнамоцнік** Сойму. І вось цяпер Сойм павінен заявіць выразна ўраду, што ён рашуча асуджае абмяжаваньні свабоды прэсы, — супраць добра ўжо ведамай ураду волі народнага прадстаўніцтва... Сойм павінен ізноў скасаваць гэтыя абмяжаваньні, калі хоча, каб Польшча лічылася краем цывілізаваным...

Што-ж такое гэты дэкрэт? Гэты дэкрэт дадае шмат новых скарпіёнаў проці прэсы да тых угалоўных кодэксаў (збор законаў), якія пакінулі Польшчы расейскі, нямецкі ды аўстрыяцкі імпэратарскія ўрады, якія — што называецца—душылі прэсу... Гэтыя даваенныя царскія законы ўрад лічыў залішне лагоднымі для Польскай Рэспублікі... Дзеля таго ў дэкрэце нячувана завостраны кары, дадана шмат новых, прыдуманы розныя дзікія паняцьці, недарэчныя з праўнага пагляду... Дэкрэт, напрыклад, карае жорстка за „няпраўдзівыя весткі"... Але-ж — як лёгка караць газэты за гэтую „няпраўдзівасьць" вестак ў краі, дзе ўрад маўчыць, трымаючы ў сакрэце ўсё, што ён робіць, усё што найбольш цікавіць грамадзянства...

Цікаўны гэты дэкрэт.—Першы яго пункт заяўляе, што ў Польшчы „прэса—вольная", але далей усё цяж ідзе гутарка толькі і выключна аб карах... Дык лепш было і назваць гэты дэкрэт „карным кодэксам для журналістаў, выдаўцоў і друкароў". Створаны закон, паводле якога рэдактароў можна засудзіць на 3 месяцы вастрогу і 1000 зл. штрафу — ня выслухаўшы падсуднага, завочна...

Зьмест дэкрэту—зусім ясны; проста кажучы, ён гавора: вось будзеце мець столькі

свабоды прэсы, скольki ў кожным паасобным выпадку пакіне вам самаволя таго ці іншага адміністратара, навет любога старосты. Прыемная для ўраду прэса можа жыць, нямілая —будзе задушана... Польская прэса мела-б— „свабоду з ласкі ўраду“, але—не на падставе Канстытуцыі... Дык ясна, што гэткія імкненьні, якія можна назваць—дыктатарскімі, трэба спыніць адразу—рашуча...

Далей аратар ядавіта сказаў, што з тых „вялікіх прамоваў“, якія ад часу да часу гаворацца, можна зрабіць вывад, быццам польскі народ не заслугуе на лепшае адносшаньне да яго, як сячэньне падобнымі дэкрэтамі (напомнім, што марш. Пілсудскі зьмясьціў у ведамай сваей прамове ў Калішу польскі народ—„у радзе народаў-ідыётаў“...).

Урад усьцяж нарушае Канстытуцыю. Толькі-што ён зрабіў гэта ізноў, спазьніўшы на тры дні скліканьне Сойму. Але хай урад ведае, што гэтай непашанай Асноўных Законаў Рэспублікі ён сам дае благі прыклад ніжэйшым урадоўцам дый усім грамадзянам краю, ці—іншымі словамі—праўна дэмаралізуе грамадзянства і ўладу ў Польшчы. Артыкул 90 Канстытуцыі выразна кажа: кожды грамадзянін павінен шанаваць ды спаўняць Канстытуцыю“... Дык — ці ведамы гэты арт. паном міністрам?! А можа паноў міністраў гэты артыкул не датычыцца?!.

Для нас усіх Канстытуцыя — гэта-ж сьвятая рэч... Для ўраду яна — толькі прадмет палітычнай ігры, — нішто больш, як толькі—ігра... Урад, які дайшоў да ўлады шляхам аружнага перавароту, мае вялізарную фактычную фізычную сілу... Гэтай фізычнай сіле мы можам проці паставіць толькі сілу права, маральную сілу праўды і справядлівасьці... Сілы як-быццам зусім няроўныя... Але мы гэтага не баімося і—сьмела касуем дэкрэт ураду, як дзела дыктатарскай думкі, як пагрозу для асноўных правоў грамадзянства. Так мы робім, так будзем рабіць усьцяж.—Бо ж гэта загадывае нам наш абавязак і дабро Дзяржавы...

У канцы—ад імя канстытуцыйнай камісіі — пас. Лібэрман запрапанаваў скасаваць прэсавы дэкрэт.

Прапазіцыі выражэньня недаверыя ўраду.

Пасьля прамовы Лібэрмана сказалі вострыя прамовы п. п. **Войтюк** (камун.), **Макiвка** (украін.), **Бальлін** (Незал. Сялянская Партыя), **Хруцкі** (украін.) .Усе яны ў сваіх прапазіцыях йшлі далей за п. Лібэрмана, трэбуючы ня толькі скасаваньня дэкрэту, але і—**выражэньня недаверыя ўраду**.

Старшыня **п. Дашыньскі** заявіў, што прапазіцыі аб выражэньні недаверыя ён мае права галасаваць толькі на наступным паседжаньні Сойму.

На гэта трэба зьвярнуць асаблівую ўвагу. Бо-ж якраз гэтыя прапазіцыі і змусілі старшыню Рады Міністраў зараз-жа прыехаць з Друскенік у Варшаву дый распусьціць Сойм, ня даўшы яму магчымасьці на гэтым „наступным“ паседжаньні прыняць пастанову аб недаверыі, якая вельмі лёгка магла спарадзіцца ў часе галасаваньня прапазіцыяў гэткага зьместу.

Забясьпечаньне апублікаваньня пастановаў Сойму аб скасаваньні дэкрэтаў.

Пасьля прыняцьця пастановы аб скасаваньні дэкрэту, Сойм — па дакладу таго-ж п. Лібэрмана—прыняў у двух чытаньнях закон аб новым парадку публікаваньня касуючых дэкрэты пастановаў Сойму.

Справа ў тым, што пастановы Сойму аб скасаваньні дэкрэту атрымліваюць законную сілу толькі тады, калі яны апублікаваны ў „Дзеньніку Уставаў“. Дык урад можа папросту не публікаваць пастановаў Сойму, касуючых дэкрэты, даючы апошнім магчымасьць мець сілу неабмяжаваны час і пасьля іх скасаваньня.

Праект закону прыняты ў двух чытаньнях, бо проці трэцяга чытаньня і галасаваньня падняў голас п. Палякевіч (з тэй-жа „Халопскай“ Партыі)...

У канцы Сойм распачаў трэцяе чытаньне самаўрадавых законаў.

Старшыня Сойму афіцыяльна паведаміў урад аб скасаваньні Соймам прэсавага дэкрэту.

Апошнія хвіліны Сойму.

Прэса падае гэткія весткі аб ходзе таго другога паседжаньня Сойму, якое, як гэта мы прадбачылі ў папярэднім нумары нашай газэты, аказалася апошнім.

Як толькі марш. Пілсудскі прыехаў з Друскенік у Варшаву і даведаўся аб тым, што робіць дый хоча зрабіць Сойм, як заразжа ў Бэльвэдэры ды ў Замку пачаліся канфэрэнцыі і начныя нарады.

Тым часам у Соймавых камісіях ішла пільная, сьпешная праца над падрыхтаваньнем вельмі важных актаў Сойму. Справа ў тым, што на першым паседжаньні Сойму рад клюбаў падаў цэлую масу інтэрпэляцыяў і прапазіцыяў, якія былі аддадзены ў камісію. Цэлы рад „забойчых для ўраду“, толькі вось — з „нестраляючых гарматаў“ — прапазіцыяў падаў клюб эндэкаў.

Эндэкі дамагаліся скасаваньня ўсіх дададзеных ураду 2-га жніўня 1926 г. паўнамоцтваў, устанаўленьня новага парадку скліканьня Сойму і Сэнату, каб не даваў больш ураду магчымасьці „тлумачыць“ сабе, як хоча, Канстытуцыю; далей эндэкі ўнясьлі вострае дамаганьне, скіраванае да ўраду, каб той спыніў урэшце праявы тэй „сыстэмы тэрору“, які „тасуецца ўсьцяж у Польшчы проці незалежных асобаў і органаў прэсы“... Далей—унесены прапазіцыі пратэсту проці зрасходаваньня ўрадам на 50 мільёнаў зл., больш, чым прадбачана ў бюджэце, аб выражэньні недаверыя мін. Дабруцкаму за яго школьную палітыку адносна да меншасьцяў (як... залішне, бачыце, „лібэральную“!), і т. д.

Адзінае, што пасьпеў зрабіць Сойм — на першым паседжаньні, гэта — амаль не аднагалоснае **скасаваньне прэсавага дэкрэту.** Гэтая пастанова Сойму мае праўнае значэньне, і **дэкрэт праўна больш ня існуе...** Але ўрад, як ведама, не прызнае такога тлумачэньня Соймам парадку касаваньня дэкрэтаў: ён трэбуе, каб кожны дэкрэт быў скасаваны—асобным законам, гэта значыць, каб пастанова аб скасаваньні, прынятая Соймам, ішла далей — звычайным парадкам — у Сэнат, ды на зацьверджаньне Прэзыдэнта, які выдаў скасаваны дэкрэт!

Як казалі ў кулюарах, настрі ў Сойме былі такія, што можна было спадзявацца навет прыняцьця пастановы аб выражэньні недаверыя ўраду...

Усё гэта прымусіла ўрад таксама дзеяць хутка і энэргічна.

На другім паседжаньні, 20-га верасьня, пустыя ў першы дзень урадавыя лаўкі аказаліся занятымі: 4 міністры, з віцэ-прэм. Бартлем на чале, ды 4 віцэ-міністры прадстаўлялі ўрад. Гэта быў ужо знак набліжэньня „хмараў“...

І запраўды: толькі-што маршалак Ратай, адчыніўшы паседжаньне, далажыў Сойму аб зьменах у складзе Сойму (пасол Попель зрокся мандату, уцёкшы гэтак ад маршалкаўскага суда за машэнствы), як з лавак ураду падняўся мін. Бартэль і папрасіў слова — перад тым, як Сойм прыступіць да выкананьня парадку дня. Атрымаўшы слова, пан Бартэль прачытаў дэкрэт Прэзыдэнта, які — на падставе арт. 25 Канстытуцыі — **адкладае надзвычайную сэсію Сойму на 30 дзён, лічучы ад 20 га верасьня...**

Прачытаўшы гэты дэкрэт, мін. Бартэль з калегамі пакінуў салю, пад крыкі ды сьвіст паслоў, дадае карэспандэнт „Дзен. Віл.“ „Найбольш грозна“ вялі сябе—прадаўжае ён-жа, — пэпээсы. Паслы Лібэрман і Кваціньскі пачалі ўсьлед міністрам крычаць: „Трусы, вы баіцёся нас“...

Пасьля таго паслы разышліся па сваіх клюбах, дзе пачаліся нарады, што і як рабіць далей... Але — пэўна нічога ня прыдумаюць, як толькі больш менш асьцярожныя „камунікаты“ — аб тым, што ўрад ня даў Сойму магчымасьці і т. д.

І Сэнат—у „адклад“.

Пасьля спыненьня сэсіі Сойму, урад пераслаў маршалку Сэнату загад Прэзыдэнта аб адкладзе на 30 дзён і сэсіі Сэнату, якая навет... не адчынілася! Інакш кажучы: загад Канстытуцыі, што Прэзыдэнт абязан склікаць сэсію Сэнату ў прадугледжаным часе, — ізноў неяк „абойдзен“. Запраўды: сэсія—„склікана“, але і... „адложана“!

Маршалак Сэнату п. Тромпчыньскі, атрымаўшы дэкрэт Прэзыдэнта, склікаў у сваей кватэры павадыроў партыяў у Сэнаце, з якімі адбыў нараду, як мае ў гэтай справе паступіць. У выніку нарады марш. Тромпчыньскі паслаў Прэзыдэнту Рэспублікі наступнае пісьмо:

„12 г. м. я меў гонар — у часе супольнай візыты з маршалкам Сойму — сцьвярдзіць перад панам Прэзыдэнтам, што дэкрэт з 9-га верасьня аб скліканьні Сэнату на надзвычайную сэсію толькі ад 22-га верасьня нарушае арт. 25 і 37 Канстытуцыі. Іменна, я сцьвярдзіў, што Сэнат меў бязумоўнае права распачаць ізноў сваю працу, спыненую дэкрэтам з 13-га ліпня, цераз два тыдні пасьля падачы прапазіцыі аб адчыненьні надзвычайнае сэсіі — іменна 10-га верасьня. Тымчасам сягоньня, — знача перш, чым Сэнат мог распачаць сваё паседжаньне, прыйшоў новы дэкрэт з датай 20-га г. м., які адкладае непачатую сэсію Сэнату на 30 дзён, пачынаючы ад 22-га верасьня. Гэтым актам бязумоўнае права Сэнату на ўзнаўленьне сваей працы перачыркнена зусім бяспраўна. Ад імя Сэнату — на падставе 12 арт. наказу—урачыста пратэстую проці гэтага відавочнага пагвалчэньня арт. 25 і 37 Канстытуцыі“.

З газэт.

Польская прэса—аб адкладзе Сойму.

„Роботнік“ піша, што для шырокіх масаў, для ўсей грамадзянскай апініі — ясна ўжо зусім, што ўрад ня хоча, каб Сойм працаваў, але ня хоча і каб ён паміраў... Урад пачаў з падкопываньня парляментарызму, а скончыў на падрываньні падставаў Канстытуцыі. — Дый інакш не магло быць, бо-ж парляментарызм—гэта зруб усей Канстытуцыі. Урад ня хоча над сабой парляманцкага кантролю, які выразна вымагаецца Канстытуцыяй. Гэта—дзеля таго, што ўрад баіцца гэтага кантролю з боку арганізаванага грамадзянства... Урад уцякае ад кантролю.—І гэткай „уцечкай“ ад кантролю было ў сутнасьці адлажэньне Сойму. Але „ўцечка“ ніколі нічога не разьвязывае...

П. Недзялковскі падаець цікаўную апінію, высказаную яму ў асабістай гутарцы выдатным дзяржаўнікам у Эўропе:

> „Гісторыя ня ведае роўна лёгкамыснай буржуазіі, як ваша польская, дый — роўна лёгкамыснага ўраду, як ваш“.

Каб толькі яшчэ да „польскай буржуазіі“ дадаць і—„польскі сацыялізм“, які, як сцьвярдзіў сам п. Недзялковскі, першы дапамог цяперашняму ўраду дайсьці да ўлады, ды спасярод якога выйшаў і сам галава ўраду,—дык можа гэты „выдатны дзяржаўнік“ і быў-бы блізка праўды...

Той-жа „Роботнік“ сцьвярджае, што на гэты раз—„з Канстытуцыяй усё ў парадку“... Але толькі вось:

> „ці належыць да добрых звычаяў урадавых—зачыняць парляманту вусны, якраз у мамэнт, калі старшыня Сойму атрымаў прапазіцыю выражэньня недаверыя ўраду“?..

Аб тым самым кажа і п. Строньскі ў „Варшавянцы“. Ен—значна больш рэзка, чым заўсёды дэлікатныя паночкі „сацыялісты“ з „Роботніка“, піша аб тым „зьдзеку, які ня спыняецца над парляментам і Канстытуцыяй у Польшчы“.

> „...на паседжаньні 19/IX была заяўлена прапазіцыя аб выражэньні недаверыя ўраду. Арт. 58 Канстытуцыі кажа, што гэтая прапазіцыя ня можа быць пастаўлена на галасаваньне на тым самым паседжаньні. Але ніхто-ж хіба ня мог-бы спадзявацца ў Эўропе XX веку, каб—пасьля заяўленьня такой прапазіцыі парлямант быў распушчаны ўрадам—да галасаваньня пытаньня аб ягоным адношаньні да ўраду“...

Запраўды-ж.—Інакш выходзіць, што адклад Сойму — гэта кара для яго за яго „дзерзкасьць“, ці — яшчэ горш: што ўраду „напляваць“ на тое, што думае аб ім парлямант, які мае над ім права кантролю...

Спорыць з такім урадам, даводзіць далей вострая на язык „Варшавянка“,—аб духу і сэньсе Канстытуцыі, ці—аб карысьці краю,—бясплодна: у лепшай часткі грамадзянства няма навет з урадам супольных праўных і маральных паняцьцяў... Для грамадзянства Канстытуцыя — гэта кодэкс супрацоўніцтва ўраду з парлямантам; для ўраду Канстытуцыя — гэта „прылада дзеля барацьбы ды псаваньня справы“ („псот“). Спрачацца ня варта, бо рэзультат спору быў-бы такі, аб якім казаў у сваей дасьціпнай байцы Красіцкі. Байка гэта трафна кажа аб тым, як разважаў мудры чалавек аб прыродзе духа, а слухаў яго дурны. Дык, калі той скончыў, гэты не зразумеў нічога. Але-ж таксама было і тады, калі разважаў аб справе духа дурны. Бо ж, калі і ён скончыў, дык разумны не зразумеў нічога і ў яго расправе...

Але—далей дык яшчэ горш:

> „Дык дзеля таго, каб вясьці такія спрэчкі (з кім, ведама!) у галіне разуменьня духа Канстытуцыі, трэба было-б мець конскае здароўе, птушыны мозаг і асьліныя вушы“...

Вось дык адрэзаў, што называецца...

Палітычная хроніка.

У Польшчы.

Таргловы балянс Польшчы.

Таргловы балянс Польшчы за месяц жнівень даў дэфіцыту 9 мільёнаў злотых у золаце. Гэта знача, што прывезена ў Польшчу з заграніцы на гэткую суму больш тавараў, чым вывезена з Польшчы заграніцу, і гэтак Польшча мусіць гэныя 9 мільёнаў залатых злотых даплаціць гатоўкай.

Гожа дадаць, што і ў бюджэце Польшчы выявіўся перарасход на 50 мільёнаў абаротных злотых...

Сэнсацыйныя рэвэляцыі аб зьезьдзе „дзікаў“ і зубраў у Дзікаве.

„Роботнік“ даведаўся, што зьезд утытулаваных абшарнікаў у Дзікаве, які ўжо атрымаў назаў „другога Нясьвіжу“, быў скліканы дзеля падрыхтоўкі выбарнай кампаніі ў парлямант. Пры гэтым „экспозэ“ старшыні Саюзу Легіяністаў, палкоўніка Славэка, датычыла паміж іншым інфармацыяў ды ўказаньняў у справе выбараў. Якія былі гэтыя ўказаньні, „Роботнік“ ня ведае; думае, што, пэўна ж, не на карысьць Эндэцыі...

Газэта кажа, што шырокія масы легіяністаў, пэўна, будуць абураны гэтым саюзам свайго старшыні з найбуйнейшымі абшарнікамі краю.

Калі праўда тое, што піша „Роботнік“, дык найцікаўней, што якраз паны найбуйнейшыя абшарнікі ўжо „паў-прыватна“, паўафіцыяльна—адны з усіх іншых грамадзян-выбаршчыкаў у дзяржаве згары паведамляюцца аб быццам хуткіх ужо выбарах, аб якіх адкрыта нікому яшчэ нічагусенькі няведама. Урад, як і аб усім іншым, маўчыць, але падсылае толькі да сваіх „укаханых“ абшарнічкаў—князёў ды графоў, каб рыхтаваліся да выбараў першыя, ды навет шле ім свайго „выбарнага інструктара“, каб добра навучыць гэных напалову засыпаных зямлёй палітычных нябожчыкаў, як ім ізноў адрадзіцца дый навет ізноў сесьці моцна на карку ўсяго народу, як яны сядзелі цэлыя вякі дагэтуль...

А можа „Роботнік“ мае й непраўдзівыя інфармацыі? У кожным разе за іх — не адказываем.

Галадоўка палітычных вязьняў.

Польскія газэты наказуюць, што ў кракаўскім вастрозе абвясьцілі галадоўку 6 вязьняў-камуністаў, разгляд справы якіх адкладзены на няведамы час. Галадоўка пачалася 14 верасьня. Галадаючыя трэбуюць звальненьня з вастрогу да суда 20 гадовае дзяўчыны, якая разам з імі абвінавачваецца ў камуністычнай агітацыі.

Сялянскія разрухі.

„Глос Любэльскі“ падае вестку аб сялянскіх разрухах у вёсцы Гута Кшэшовска, Білгорайскага пав. У часе фэсту ўзьнялася запраўдная баталія сярод грамады сялян, лікам больш за сто душ—і паліцыяй. Сяляне хацелі разброіць паліцыянтаў. У часе баталіі адзін з паліцыянтаў быў ранены камянём у галаву.

Газэта тлумачыць пададзены факт уплывамі „вывротовай“ агітацыі левых сялянскіх арганізацыяў.

Пажары на Валыні.

„Жэчпосполіта“ падае трывожныя для польскага „стану посяданя“ на „Крэсах“ весткі з Валыні. Аказваецца, што — ледзь напоўніліся гумны новым ураджаем — па ўсей Валыншчыне пачаліся пажары ў панскіх дварох і асадніцкіх фальварках, нішчучы плёны працы цэлага году. Газэта дапускае, што гэтыя пажары зьяўляюцца вынікам падпалаў з палітычнымі мэтамі.

Чыя віна?

Нядаўна—у канцы лета—у Вільні падтруціліся гнілымі кансэрвамі каля 200 жаўнераў. Надовячы, паводле „Жэчпосп.“, такое-ж атручаньне паўтарылася ў Вільні двойчы: ад кансэрваў захварэла некалькі жаўнераў. Адначасна ў Перамышлі цяжка захварэлі рэзэрвісты 1-га палка танкаў, паклікаyныя на службу, якім рабілі прышчэпкі проці тыфусу. Ад гэных прышчэпак зрабілася заражэньне крыві ажно ў 20 рэзэрвістаў.

Надужыцьці ў радамскай чыгункавай дырэкцыі.

29 верасьня ў Люблiне распачынаецца працэс вышэйшых урадоўцаў і інжэнераў радамскае дырэкцыі чыгунак—за надужыцьці. Справа йдзе аб фальшаваньне дакумэнтаў дзеля машэнскіх спэкуляцыяў.

Заграніцай.

Напад на арсэнал у Рызе.

19-га верасьня ўначы зроблены напад на арсэнал у Рызе. У нападаўшых вартаўнікі пачалі страляць і напад адбілі. Думаюць, быццам напад быў ладжаны камуністаамі-тэрорыстамі, якія ў апошніх часох разьвілі сваю дзеяльнасьць у Латвіі.

Каму пільна ўзнавіць англійска-радавыя адносіны.

Англійскія газэты падалі сэнсацыйныя весткі аб тым, быццам з англійскага боку зроблена была спроба ўзнаўленьня адносінаў з радавым урадам. Цяпер з Масквы „Усх. Агенцтва“ паведамляе, што нарвэжскі пасол—пэўна-ж па просьбе англійскага ўраду — зьвярнуўся да Чычэрына, як пасрэднік, у справе ўзнаўленьня перагавораў між Радамі і Англіяй... Відаць,—ня веручы ў шчырасьці англійскага ўраду,—Чычэрын адказаў, што радавы ўрад ня лічыць сучасны мамэнт адпаведным дзеля ўзнаўленьня перагавораў з Англіяй.—Можна яшчэ пачакаць...

Справа пасла Раковскага — неактуальна.

„Усходняе Агенцтва“ паведамляе, што францускі ўрад пастанавіў не дамагацца пакуль-што адкліканьньня радавага пасла Раковскага. Гэта лічыцца — трыумфам міністра Брыяна.

Наадварот — Брыян атрымаў ад Рады міністраў паўнамоцтвы — распачаць ізноў перагаворы з Радамі — у справе заключэньня гаспадарчага і палітычнага трактатаў. Але быццам францускі пасол у Маскве атрымаў ад свайго ўраду даручэньне — парадзіць — праз радавы ўрад — паслу Раковскаму, каб той сам адмовіўся ад становішча ў Парыжу...

Радавы ўрад прызнаў увесь Канфлікт—вычарпаным...

Сэнсацыйная прамова Гіндэнбурга.

У прэсе ўсей Эўропы вялікае парушэньне выклікала рэзкая прамова нямецкага прэзыдэнта Гіндэнбурга, сказаная пры адчыненьні памятніка над нагібшымі ў баёх ля Таннэнбэргу.

Прамова гэтая была быццам адказам на рад вострых і варожых Нямеччыне прамоваў выдатнейшых францускіх палітыкаў у апошнія дні. Гэтыя францускія немцаеды ўсьцяж паўтараюць, што Вэрсальскі Трактат—вечная кара для Нямеччыны за тое, што яна „першая падгатавала ды пачала вайну“... На гэта Гіндэнбург ужо ня толькі як нацыяналіст, але—як прэзыдэнт усей Нямецкай Рэспублікі,—адказаў, што ніхто ў Нямеччыне не прызнае нямецкай віны ў выбуху вайны. Дык—дзеля таго, што афіцыяльна ў-ва ўсей апініі пераможцаў Вэрсальскі Трактат абаперты „маральна і праўна“ на гэтай „віне Нямеччыны“, выходзіць бясспрэчна, што — і ўвесь Вэрсальскі Трактат уся Нямеччына ўсьцяж лічыць несправядлівым, ня маючым ані маральнага, ані праўнага абаснаваньня...

Так сцьвярдзіў—ад імя ўсей Нямеччыны, ўсяго народу, ўсіх партыяў—прэзыдэнт Гіндэнбург...

Нямецкая прэса—аб прамове Гіндэнбурга.

Галоўны нацыяналістычны орган „Кройц Цэйтунг“ піша:

„Калі з боку Францыі падчырківаецца, што віна Нямеччыны ў выбуху вайны ёсьць падстава Вэрсальскага Трактату, калі францускія часопісі выражаюць страх, што побач з расхістаньнем гэтай падставы можа зава-

Паустанчы рух у Літве.

Паўстаньне далей трывае?

Рыжская газэта „Яунакас Зінас“ наказуе, што паўстанцы, разагнаныя войскам, уцяклі з Таўрогаў у лясы і тамака стварылі партызанцкі атрад. Партызаны робяць напады на ўрадавыя ўстановы.

Гэтак партызаны ўварваліся ў мястэчка Юрбург, заарыштавалі паліцыянтаў, якіх пасьля самі ж звольнілі, і пайшлі сабе, забраўшы толькі каманданта паліцыі. У суседнім лесе каманданта паліцыі крэпка высьцябалі і адаслалі назад у мястэчка.

Рэвалюцыйныя настроі ахопліваюць і армію. Гэтак у Кейданах фашыстаўская ўлада заарыштавала падафіцэраў артылерыйскага дывізіёну, западозраных у спагаданьні апазіцыі. У самай сталіцы — Коўне — некалькі вайсковых часьцін расфармавалі з прычыны таго, што сярод жаўнераў выявіліся праціўрадавыя настроі.

У Мажэйках было гэтулькі арыштаваных, што іх ня было дзе трымаць.

Замах на парахоўню ў Коўне.

У Коўне на тэрыторыю парахоўні, дзе зложаны вялікія запасы выбуховых матэрыялаў, забраліся ўначы нейкія людзі—як думаюць, каб узарваць парахоўню. Узьнялася страляніна. Замахоўцаў заарыштавалі. Асобы іх ня высьнены.

Сьмяротныя прысуды ў Літве.

Ваенна-скарастрэльны „суд“ у Таўрогах разглядзеў ужо справу 22 абвінавачаных у паўстаньні проці „законнай улады“ фашыстаў-замахоўцаў 17 сьнежня 1926 г... „Суд“ прысудзіў 8 з іх да кары сьмерці, 9—у турму да сьмерці, рэшту — па 20, 10 і 3 гады катаржнага вастрогу.

7 спаміж засуджаных на сьмерць „памілаваны“ прэзыдэнтам, але 8 ага расстралялі. Уся маемасьць засуджаных на дажывотнюю катаргу „сканфіскавана“.

Высылка ў канцэнтрацыйны абоз.

З Коўны высланы ў канцэнтрацыйны абоз у Ворнях 14 асоб, якіх урад лічыць „неблаганадзёжнымі“.

У Панявежы арыштавалі ведамага старога літоўскага адраджэнскага дзеяча—сацыяліста, доктара Дамашэвіча.

Хто гаспадарыць у Літве.

Рыжскі „Социяльдэмократ“ піша, што фактычна ўрад Вальдэмараса ня мае сілы, і пасьля паўстаньня ў Таўрогах уладу захапіў афіцэрскі камітэт — з ваенным мінстрам Даўкантасам і палк. Плехавічіўсам (які рабіў фашыстаўскі пераварот) на чале. Камітэт гэты і дае ўсе загады аб арыштах і расстрэлах, а суды выпаўняюць адно толькі нягодную камэдыю.

Вайсковыя каманданты паасобных мест зараз жа пасьля перавароту ў Таўрогах зрабілі подлую правакацыю: яны звэрачаліся да паасобных палітычных дзеячоў, паведамляючы іх аб пераварoце і пытаючыся аб іхніх адносінах да яго. Хто выявіў свой спогад паўстанцам, тых паарыштоўвалі.

Афіцыяльнае прызнаньне Вальдэмараса.

У бытнасьць сваю ў Рыме — у гасьцёх у Мусоліні — Вальдэмарас у сваей прамове заявіў адкрыта, што Літва йдзе па сьлядох фашыстаў, бачучы ў фашызьме адзіны ратунак для сябе.

А вось яшчэ так нядаўна розныя фашыстаўскія падлізьнікі сярод віленскіх літвіноў брахалі на нас за тое, што мы стала называем уладу захватчыкаў у Літве — фашыстаўскай!

ліпца ўвесь Трактат Міру, дык усё гэта для Нямеччыны—толькі заклік да таго, каб аб‘яднацца ўсенародна навакол акцыі, распачатай Прэзыдэнтам...

Орган Штрэзэмана „Тэгліхе Рундшаў“ піша:

„Вэрсальскі Трактат накінены нам пад пагрозай рэвальвэраў. Немцы былі згвалчаны ў Вэрсалі—побач з згвалчанай там праўдай і справядлівасьцяй. Але тыя, што гвалцяць праўду, ня ўтрымаюцца ніколі на даўжэйшы час“. У канцы афіцыёз міністэрства замежных спраў выразна сцьвярджае, што прамова прэзыдэнта была згары ведама ды адобрана ўрадам...

Цэнтравая „Дойчлянд“ таксама сцьвярджае, што Рэспубліка ніколі „ня прызнае вэрсальскага прысуду справядлівым“.

Мы ня будзем прыводзіць масы водгукаў абуранай францускай і англійскай апініі ў яе прэсе. Дамо толькі водгук на гэтыя водгукі—у нямецкай прэсе.

Той-жа орган гр. Вэстарпа піша:

„Шалёнае абурэньне, якое прамова прэз. Гіндэнбурга выклікала ў францускай і англійскай прэсе, даводзіць толькі найлепш, наскольні яна была мэтнай ды патрэбнай“... „Якраз даўно пара было рашуча напомніць усім гэтым паном у Парыжу ды ў Лёндане, што Нямеччына ніколі ня прызнае накінутага ей Трактату, пабудаванага на ілжы ды фальшывым абвіненьні“...

Масавыя арышты проціфашыстаў.

У італьянскім месьце Равэньне даведзенае да роспачы насяленьне пачало папросту біць фашыстаў, дадзеўшых яму сваімі гвалтамі і зьдзекамі. У сувязі з гэтым фашыстаўскія ўлады распачалі масавыя арышты насяленьня. Арыштаваны агулам трыста асоб.

Новая змова ў Партугаліі.

У сталічным месьце Партугаліі, Ліссабоне, зроблены масавыя арышты сярод цывільнага насяленьня і сярод вайсковых. Зачынены цэлы рад публічных памяшчэньняў, як рэстараны, кавярні і інш. Паводле газэтных вестак, арышты выкліканы выкрыцьцем паліцыяй новае змовы проці існуючага ўраду.

Рэзультаты выбараў у Ірляндыі.

Рэзультаты выбараў у Ірляндзкі парлямант далі нязначную большасць урадавай партыі, якая стаіць за паразуменьне з Англіяй. Дагэтуль групы ўрадавыя атрымалі 72 мандаты, апазіцыя — 68 мандатаў. Адносна рэшты 13 месцаў вестак яшчэ няма.

СКРЫПКІ ад 19 зл. і даражэй
ГІТАРЫ „ 28 „ „
МАНДАЛІНЫ „ 16 „ „
БАЛАЛАЙКІ „ 14 „ „
ФУТЛЯРЫ да іх „ 12 „ „

Работы ўласнай майстроўні высылае ў-ва ўсе мясцовасьці рэспублікі па атрыманьні ўсяе вартасьці.

Перасылка па тарыфе.

Адрас: Wilno, ul. Wiwulskiego 18/4.

Mikołaj Dzieszkin,
kapelmistrz.

8—7

Прарыў проціўбеларускага фронту.

Таварыства Беларускае Школы—пасьля доўгіх дамаганьняў — дастала нарэшце ад Віленскага Куратарыуму слоўны адказ на пытаньне, дзе і якія беларускія школы будуць сёлета адчынены ў межах дзейнасьці Віленскага Школьнага Округа — на падставе паданых бацькамі дэкларацыяў.

Як ведама, лічба дэкларацыяў, якія былі пададзены школьным інспэктарам на беларускія школы, вымагае адчыненьня **некалькіх сотняў беларускіх школ.** Сколькі-ж гэткіх школ адчыняе сёлета Віленскае Куратарыум?

Лічбы, якія падало Куратарыум прадстаўніку Галоўнае Управы Т-ва Беларускае Школы, выглядаюць прост сьмешна! Гэтак адчыняюцца **чатырнадцаць школ чыста беларускіх і дзесяць двухязычных—польска-беларускіх (утраквістычных).** Вось усё, што дае польскі ўрад у адказ на дамаганьне роднае школы, заяўленае ў адным толькі леташнім годзе **дзесяцьма з лішнім тысячамі** бацькоў-беларусаў...

Няма ведама: ці трэба з гэтага сьмяяцца, ці—плакаць. Няма ведама такжа, як будзе выглядаць на дзеле беларускасьць новаадкрываных школ: ці будуць у іх вучыць праўдзівыя настаўнікі-беларусы, ці—розныя навозныя палякі, якія атрымалі „беларускія кваліфікацыі“ на... масячныхх курсах беларускае мовы! Ды не аб гэтым хочам тут казаць. Мы хочам зьвярнуць лішні раз увагу беларускіх масаў на тое, што гэтыя кольківадцаць беларускіх урадавых школаў—гэта-ж наша **першая**, хоць і маленечкая, **здабыча ў барацьбе за родную школу.** Гэта — доказ, што дружнае выяўленьне волі беларускіх бацькоў у справе роднае школы здолела ўрэшце прарваць той проціўбеларускі фронт, на які мы ўсьцяж натыкаліся і натыкаемся ў нашых асьветных справах. Гэта — доказ, што пры нашым цьвёрдым жаданьні, пры нязломнай пастанове дабіцца свайго, дабіцца беларускае ўрадавае школы, ня гледзячы на ўвесь адпор з боку школьных уладаў,—**магчыма**. І мы, пасьля гэтае першае дробнае перамогі, мусім сёлета **падвоіць нашы высілкі**, мусім **засыпаць інспэктараты падвойнай лічбай школьных дэкларацыяў**, каб пашырыць нашыя здабычы на культурным фроньце змаганьня за нашу нацыянальную волю.

Заклікаючы да энэргічнае працы над арганізацыяй падачы сёлета школьных дэкларацыяў, мы падаем — дзеля агульнага ведама—дастаўлены нам сьпісак новаадкрываных беларускіх і польска-беларускіх урадавых народных школ:

Пастаўскі павет:

Гулі, Жасьнянск. гм.—белар. шк.—1 кляса.
Старыя Габы „ „ —белар. шк.—4 клясы.

Дзісьненскі павет:

Шаркаўшчына, Шарк. гм.—двуязычн.—5 кл.
Малажаны, Докшыцк. гм.—белар. шк.—2 кл.
Баяры, Пліская гм. — — двуязычн.—2 кл.
Руднікі, Празароцк. гм.—двухязычн.—2 кл.

Вялейскі павет:

м. Вялейка — — — двухязычн.—7 кл.
Коловічы, Вялейск. гм. двухязычн.—5 кл.
Ценцевічы, „ „ белар. шк. — 2 кл.
Халопы, „ „ белар. шк. — 2 кл.
Варонічы-Карал., Куранецк. гм.—бел. шк. 1 кл.
Журыхі „ белар. шк. — 1 кл.
Рэчкі „ двухязычн.— 2 кл.
Туроўшчына „ белар. шк. — 1 кл.
Каралеўцы, Вайстам. гм. белар. шк. — 1 кл.
Клаўсі, Касьцянев. гм. белар. шк. — 2 кл.
Хаценчыцы, Хаценч. гм. двухязычн.— 4 кл.
Осава, Крывіцкае гм. — двухязычн. — 1 кл.
Выхалавічы „ „ белар. шк. — 2 кл.
Іжа, Іжанскае гм. — — белар. шк. — 2 кл.
Слабада, „ „ — — белар. шк. — 2 кл.
Таўць „ „ — — белар. шк. — 2 кл.

Маладэчанскі павет:

Насілава. Лебедзеўск. гм.—двуязычн.—2 кл.
м. Маладэчна „ „ двуязычн.—7 кл.

Характэрна, што школы гэтыя адкрываюцца толькі ў чатырох паветах. Двуязычныя — бадай заўсёды вышэйшага тыпу, чым беларускія...

ХРОНІКА.

Наш юбілейны нумар. Сягоньня мы выпускаем наш 50-ты нумар. Гэта—ад часу выбараў у Сойм 1922 году — першы выпадак, што радыкальная беларуская газэта выпускае свой 50-ты нумар. Дагэтуль „рэкордную“ цыфру 42 нумароў дасягнула толькі газэта „Змаганьне“.

Следзтва ў справе „Грамады“. Ня гледзячы на заяву „Слова“, быццам сьледзтва ў справе заарыштаваных грамадаўскіх дзеячоў і пaслоў—закончана,—у працягу гэтага тыдня адбываліся ў Вільні дапросы цэлага раду былых грамадаўцаў. Гэтак, як відаць, сьледзтва трывае далей.

Выстаўка беларускае і ўкраінскае прэсы ў Варшаве адчынілася 21 верасьня і будзе трываць тыдзень—да 28 верасьня. Уваход—бясплатны.

Тэатр для вёскі. Пасьля ўдалага выезду ў Тургелі, драматычная дружына Т-ва Беларускае Школы ў Вільні ў гэту нядзелю едзе на гасьціннае выступленьне ў Яшуны.

Пастаўлена будзе „Паўлінка“ Янкі Купалы, пасьля спэктаклю — дэклямацыя і інш.

Шчыра пажадаем нашым артыстам — добрае ўдачы!

Правакатары ня сьпяць. Орган Ярэміча і Рагулі, які за сваю спэцыяльнасьць абабраў сталае **правакаваньне беларускіх арганізацыяў і дзеячоў**, што не пайшлі на подлае выслугоўваньне буржуазіі, — выдумаў новы способ барацьбы з сваімі **аднадумцамі-сельсаюзьнікамі**, якія запратэставалі проці здрадніцкай работы Эрэміча, Рагулі і іх трэцяга кумпана—Більдзюкевіча. Зьбянтэжаныя зладжаным сельсаюзьніцкай апазіцыяй зьездам, які заклеймілў гэных панкоў і іх палітычнае спэкулянцтва, яны ў апошнім нумары „Сял. Нівы“ зьмяшчаюць у перадавіцы чарговы **ілжывы данос** на грам. Луцкевіча, як на „камуніста“, а ў сярэдзіне нумару пішуць, быццам зьезд сельсаюзьнікаў з д-рам Станкевічам на чале — гэта „зьезд Луцкевіча“. Коратка кажучы: вінавацьць і д-ра Яна Станкевіча, і большасьць сяброў Сельсаюзу, імі-ж, арганізаванага,—таксама ў камунізьме.

Тактыка гэта ведама добра кожнаму актыўнаму беларусу на вёсцы: яе тамака тасуюць паны каманданты паліцыі і агенты дэфэнзывы, вінавацячы ў камунізьме і за агітацыю за родную школу, і за складаньне дэкларацыяў на беларускія школы, і за выпісываньне беларускіх газэт, і за чытаньне беларускіх кніжак і г. д. Дык вось, каго насьлядуюць Ярэміч з Рагуляй, якім „разграшэньне“ ў-ва ўсіх здрадніцкіх пастулках дае „войчанька“ духоўны—кс. Станкевіч.

Цікаўна, што той-жа кс. Станкевіч, падгалоскамі якога зьяўляюцца Ярэміч і Рагуля, яшчэ так нядаўна запрашаў д-ра Яна Станкевіча на становішча.,. **старшыні Хадэцыі!** А вось цяпер і гэты недайшоўшы павадыр ксяндзоўскае партыі (ад гэнае чэсьці сам ён адмовіўся!) абвяшчаецца... „камуністам“.

Пфуй, сьмярдзючкі!

За Польшчаньне Вільні будзем плаціць усе! Яшчэ за расейскіх часоў у Вільні на Пагулянцы быў пабудаваны польскі тэатр — дзеля разьвіваньня на „Крэсах“ польскае культуры і мастацва. Вось-жа гмах гэтага тэатру, пабудаваны за прыватныя грошы, уласьнікі яго падаравалі месту Вільні, але з тым варункам, каб у гэтым гмаху адбываліся спэктаклі, лекцыі, сабраньні і інш.—выключна ў польскай мове, ды каб гэтак быў захаваны нацыянальна-польскі характар гэтае ўстановы.

Усё гэта было-б вельмі пекна з пункту гледжаньня польскага зьвярынага нацыяналізму, які лічыць, што гмах тэатру „стрэфіўся-бы“, калі б у ім—да прыкладу — адбыўся беларускі спэктакль, або жыдоўскі! Але-ж вось бяда, што за гэты „дар“ дзеля паланізацыйных мэтаў прыдзецца месту—знача, не адным палякам, а і беларусам, жыдом, літвіном і інш.,—плаціць ажно 167 тысячаў злотых у скарб дзяржавы, як падатак ад даравізнаў...

Паны радныя: няўжо-ж і ў новай радзе будзе праваддзіцца гэтак цынічна палітыка кармленьня польшчыны—коштам паловы няпольскага насяленьня места?!

Надужыцьці ў Віленскай дырэкцыі чыгунак. Выкрыты надужыцьці, робленыя начальнікам дарожнага аддзелу панам Быстшановскім. Пан Быстшановскі „завешаны“ ў сваіх чыннасьцях. Сьледзтва вядзе вышэйшы ўрадовец міністэрства чыгунак з Варшавы.

Да нашых падпішчыкаў.

Пасылаючы рахункі, просім пав. грам. Падпішчыкаў урэгуляваць падпісную плату.

Хто да 1 кастрычніка не ўрэгулюе падпісной платы, або ня прышле паведамленьня, што грошы будуць прысланы, таму высылка газэты будзе спынена. **Адміністрацыя.**

Ці-ж нявольнік?

Пасьвячаю сябру
Арсеню К . . . . . . му
(вязьню).

У вочы чорныя глянь, мой няздара:
Ці-ж нявольніцкіх вочаў пагляд
Так шугае іскрыста пажарам?
Ты мыляешся горка, мой брат!
Глянь у вочы мае, як ірдзяцца
Сямі-фарбнай вясёлкі агні.
Ці-ж ты можаш яшчэ сумляваца,
Што для Волі мігочуць яны?
Сьмейся, брат, рагачы над няволяй:
Мы — арлы, і няма для нас пут!
Нам і крыльлі растуць, каб прывольле,
Як нажом, рэзаць мглу злых пакут.
Прылажы да грудзей маіх руку:
Чуеш? Як цэпам малоціць, стучыць
Маё сэрца... Ці-ж на муку
Так надзейна, як стальлю, зьвініць?
Глянь на рукі мае маладыя:
Ці-ж то ім насіць цэпку — ланцуг?
Эх, вы, грудзі мае маладыя,
Ці-ж нявольніцкі носіце дух?
— — — — — — — — — —
Сьмейся, брат, рагачы над няволяй:
Мы — арлы, і няма для нас пут!
Нам і крыльлі растуць, каб прывольле,
Як нажом, рэзаць мглу злых пакут...

Лукішкі, 19.VI 1927 г.

Алесь Салагуб.

Выбары у самаурады.

Перамога „Грамады“.

„Слово“ падае гэткую інфармацыю з Горадзенскага павету:

„16 г. м. адбылося першае паседжаньне новаабранага горадзенскага павятовага сойміку. Прысутных было 48 сяброў. Склад сойміку ня суліць добрых (для каго?!) надзеяў. Пераважаючая лічба сяброў-беларусаў апанавана „Грамадой“.

„На пачатку паседжаньня Міхал Трусь з Азерскае гміны запрапанаваў, каб пратаколы паседжаньняў сойміку былі пісаны побач папольску і пабеларуску. Прапазіцыя гэта была ўхілена старостай Бенькевічам, які старшынстваваў на паседжаньні.

„Перайшлі да выбараў Павятовага Выдзелу (Управы). Пададзены былі агулам 22 кандыдатуры. У выніку галасаваньня аказаліся выбранымі ў павятовы выдзел наступныя асобы: Рыгор Цецько з Скідэльскае гм., Максім Здановіч з Мастоў, Сьцяпан Дужэй з Галынскае гм., Вінцэнты Казімерчык з Гожскае гм., Ян Шкута з Лашанскае гм., Юзэф Седзеневскі з Гудзевіцкае гм. Гэтак і павятовы выдзел таксама апанавала „Грамада“, сярод сяброў выдзелу толькі два палякі-каталікі“.

Судзячы з тону заметкі „Слова“, трэба спадзявацца спробы адміністрацыі разагнаць гэты „грамадаўскі“ самаўрад.

Разгон гміннае рады ў Мэйшаголе.

Як падае „Слово“, загадам ваяводы Рачкевіча гмінная рада ў Мэйшаголе, Віленскага пав., разьвязана. Загад аб распуску рады падае, як падставу, тое, што быццам „абаламучанае перадвыбарнай агітацыяй“ насяленьне выбрала ў раду неадпаведныя элемэнты, а ў некалькіх выпадках — проста шкодныя (—для каго?!).

Новыя выбары вызначаны на гэткія тэрміны: выбары паўнамоцнікаў у абводах — 9 кастрычніка, выбары радных—30 кастрычніка.

З жыцьця Горадні.

Палітычная крамка ў гатэлі Брыстоль.

8 верасьня с. г. у м. Горадні распушчана мястовая рада. Новыя выбары абвешчаны на дзень 9 кастрычніка с. г. Вестка гэта хутка абляцела ўвесь горад, уносячы ажыўленьне сярод грамадзянства, якое начало ладзіць розныя нарады, канфэрэнцыі, сходы, тварыць розныя ўгрупаваньні. Трэба адзначыць, што гэтага дня даўно чакалі ня толькі працоўнае грамадзянства, якое глядзела на старую раду, як на непатрэбны баласт, ці цяжар, які даўно трэба было выкінуць за борт жыцьця, але з вялікім нецярпеньнем чакалі і розныя палітычныя спэкулянты, якія на гэтым інтарэсе, г. з. выбарах, могуць зашыбіць манэту. Дык вось на горадзенскім бруку зьявіўся п. Ярэміч, той самы Ярэміч, які ў Вільні меў за заданьне адцягнуць працоўных беларусаў ад агульна-работніцкага аб'яднаньня, і пачаў вербаваць такіх асоб, якія маглі-б выканаць яго даручэньні і быць паслушнымі на кожнае скіненьне пальца. Прыказка наша кажа „было-б балота, а чэрці заўсёды знойдуцца“, так сталася і тут. П. Ярэміч успомніў аб сваім старым, добра ведамым гаражанам і вяскоўцам, прыяцелі, Якімовічу, асобе скампраматаванай ў-ва ўсіх галінах палітычнага жыцьця. Пан Мікалай на прапанову п. Ярэміча **„рад стараться, только пожалуйте авансик“.** У гэтым затрымкі, як відаць, ня было. Знайшліся грошы, знайшлося і памешканьне ў гатэлі Брыстоль: **„мы моl люди не простыя“.** Вось гэтая кучка распачала сваю агідную працу ў Горадні для таго, каб разьбіць адзіны работніцкі фронт да выбараў у мястовую раду.

Горадзенцы беларусы, падумайце добра, што выбарная кампанія Вам можа многа даць і наадварот многа адняць, а мы павінны ведаць, што магістрат—гэта наш самаўрад, у якім павінны быць нашы людзі з чыстай душой і памысламі, людзі, якім мы давяраем і якія будуць стаяць у абароне інтарэсаў горадзенскай беднаты і рабочага, а ня тыя

панкі з Брыстоля, якія ідуць туды, хто больш дасьць і за тым, каб зрабіць сабе кар'еру. Гэтыя людзі, каб навет і прайшлі ў гарадзкую раду, у абароне нашай ня стануць і апекі мы ў іх ніколі ня знойдзем.

Наша дарога, працоўныя беларусы места Горадні, адна—ісьці з тымі, з якімі сутыкаюцца нашы інтарэсы г. з. з беднатой, з рабочымі. Калі правядзем нашых людзей у раду, то можам быць пэўнымі за ўсьпех і перамогу працоўных масаў. Дзеля здзейсьненьня гэтага мы павінны арганізаванай масай ісьці да выбараў, для заваяваньня права палепшаньня быту працоўнае беднаты мы павінны як найшчыльней згуртаваць свае рады і даць дружны адпор панам з Брыстолю.

Горадзенец-выбаршчык.

КАРЭСПАНДЭНЦЫІ.

Гістарычны акт у мурох Сапегі.

(В. Вострава, гм. Старавейска, Слонімскі пав).

Многа ў нашым краі розных памятак старыны, як-то: цэркваў, касьцёлаў, помнікаў, старых — падгніўшых крыжоў, з чуць заметнымі на іх напісамі, адзірванелых курганаў, падземных ходаў і шмат іншых рэчаў; хаваюць яны ў сабе не адну гістарычную, таемнасьць і сьведчаць аб славе, калісьці магутнага і слаўнага Беларуска-Літоўскага гаспадараства. Адным з такіх старэйшых беларускіх местаў, ёсьць Дзярэчын, дзе, як грозныя вартаўнікі, углядаюцца ўзвыш аграмадныя муры, што, здаецца, толькі з чорнымі хмарамі вядуць сваю гутарку, успамінаючы аб старых падзеях. Прайшло некалькі вякоў, моц Беларуска-Літоўткага княства і незалежнасьць,—заняпала, слава, „адцьвіла, адыйшла, закацілася". Сьведкі гэныя магутнасьці і славы многа перажылі розных бур і навальніцаў. Гасьцінна прымалі яны ў сябе: Палякаў, Швэдаў, Туркаў, Татараў, Французаў, Расейцаў, Немцаў і іншыя народнасьці. Цяпер ужо гэныя муры зусім абвальваюцца і выглядаюць, як бедныя сіроткі.

I вось, у адзін прыгожы сонечны дзень, было гэта 12 ліпня, на сьвята Пятра, пасьля доўгіх вякоў забыцьця гэныя муры раптам ажывіліся і павесялелі. Чаму?... Што за прычына гэтага? Гэта Вострачскі Гурток Таварыства Беларускае Школы ставіў у іх спэктакль. Гралі адзін з твораў нашага народнага песьняра Я. Купалы „Паўлінку" і „Моднага Шляхцюка" — Каганца. Гэныя гістарычныя муры па ўплыве сталькіх вякоў урэшце зноў пачулі мелёдычнасьць і прыгожасьць роднай беларускай мовы і песьні. А 2 гадз. п. п. беларуская вясковая моладзь з цэлае ваколіцы ледзь магла зьмясьціцца ў невялікай салі, прыбранай дзеля пастаноўкі спэктакля. У часе гульні відаць было поўнае здаваленьне ўсіх прысутных тым, — што першы раз давялося ў нашай ваколіцы ўглядзець тэатральную гульню ў роднай, беларускай мове, гэтак разумна і прыемна правясьці некалькі гадзін сьвяточнага адпачынку. Па скачэньні спэктаклю, разыходзячыся, сяляне шчыра дзякавалі прэзыдыуму Гуртка Таварыства Беларускае Школы і тым асобам, што прымалі чынны ўдзел у ладжаньні спэктаклю. Усе складалі найшчырэйшыя пажаданьні, каб Вострачскі Гурток і надалей бязупынна вёў культурна-асьветную працу. Многія з захопленьнем і асаблівым пачуцьцём дзяліліся сваімі думкамі і паглядамі, чутны былі гутаркі, што Беларускі Народ ёсьць, і ён, як кожная жывая нацыя, таксама здольны вытвараць у сабе тыя сродкі, якія неабходны дзеля далейшага істнаваньня і расквіту. Але ў той дзень на гэтым ня скончылася. Вечарам а 10 гадзіне паставілі паўторна тыя-ж рэчы, ужо для Дзярэчынскага жыхарства, большасьцю якога зьяўляюцца жыды. На жаль, глядзельнікаў было за-мала. Бо ніхто ня верыў, каб цёмныя, забітыя вясковыя сяляне маглі даць штосьці добрае. Калі-ж пачалі гуляць — дык прысутныя ня верылі, сваім вочам і вушам. Маладыя вясковыя артысты гралі так умела і вытрымала, што строгі тэатральны крытык не знашоў-бы шмат заганаў у іх гульні. Найлепш і найартыстычней выканаў сваю ролю Міхась Галейда, у ролі Пранціся. Зьдзівілі глядзельнікаў сваімі вялікімі здольнасьцямі і простыя вясковыя дзяўчаткі Кацярына Каравец — у ролі Агаты і Антоля Юшкава. Роль Паўлінкі добра выконвала Вольга Тумашчык. Астальныя артысты таксама гулялі добра. На заканчэньне арыстам зрабілі цэлую авацыю, буры воплескаў якой сьведчылі шмат аб чым.

Так шчыра прывітала нашае культрнае пачынаньне жыдоўскае грамадзянства, у той час, як ад польскага ня чулі навет слова спачуцьця. „Хоць родныя па крыві, але чужыя па духу".

Дык заварушыўся наш край і ідзе шыбкімі крокамі да лепшае будучыні.

„Сэлэтэ".

Добры прыклад.

(Лашанская гм., Горадзеншчына).

У жніўні месяцы с. г. у вёсцы Саламянка, Гарнянскай гміны, здарыўся пажар, ад якога згарэла 14 дамоў і гумнаў. Усе пагарэўшыя засталіся без страхі і куска хлеба. На дапамогу ім у іх цяжкім становішчы прыйшла вёска Ліноўка. Усе грамадзяне гэтае вёскі, апрача аднаго Я. Міцкевіча, які ўважае, што лепш напіцца п'яным, чым дапамагчы сваім бліжнім. На агульным сходзе пастанавілі падтрымаць сваіх пагарэўшых братоў зборам ахвяраў, як грашыма таксама і натураю: жытам, палатном і інш. Спадзяемся, што за нашым прыкладам пойдуць суседнія вёскі, бо, калі мы сяляне не падтрымаем сваіх братоў, то хто дапаможа ім у гэтай бядзе? Браты! сьпяшайце з ахвярамі, хто чым можа. Кляйміце ганьбаю тых, хто прадае вашы інтарэсы, бо адмова памагчы ў бядзе гэта прадажа сялянскіх інтарэсаў.

Р. Паўлюкевіч.

Першы беларускі спэктакль.

(М. Тургелі, Віленшчына).

Дзень 17-га верасьня ў нашай ваколіцы застанецца памятным на ўсё жыцьцё. У той час, калі беларускія культурныя арганізацыі стараліся пашырыць культурны рух па другіх паветах Заходняй Беларусі, на Віленскі павет ніхто не зьвяртаў увагі. Мы былі пакінуты самі для сябе. Розныя польскія палітычныя партыі стараліся зьвіць сабе гнёздкі, але, як відаць, дух нашых вольных продкаў аберагаў нас. Уся іх праца адбівалася ад нас, як гарох ад сьцяны. А калі хто і быў у іх, дык дзень 17-га верасьня паказаў ім праўдзівы шлях да лепшае будучні, да лепшага жыцьця. У гэты дзень тэатральная дружына Т-ва Беларускае Школы ўладзіла першы ў Тургелях беларускі спэктакль. Была адыграна п'еса Я. Купалы „Паўлінка" і дэклямацыя. Ня буду гаварыць аб ігры, бо родная мова, якая няслася са сцэны, так шчыпала ўсіх за сэрца, што сьлёзы стаялі на вачох у прысутных. Маленькі будынак быў перапоўнены народам, а яшчэ больш народу стаяла пад вокнамі, каб толькі пачуць родную мову, бо саля не магла ў сабе ўмясьціць усіх жадаючых. Аб зацікаўленьні вечарынай можа сьведчыць той факт, што калі паламаліся лаўкі на салі, парадак ня быў ні на хвіліну нарушаны, бо ігра артыстаў так усіх захоплівала і трымала ў напружаным стане. Пасьля адыграньня „Паўлінкі былі прадэклямаваны некалькі вершаў Коласа, Купалы, Багдановіча і інш. Калі ў часе дэклямацыі вершу М. Багдановіча раздаліся словы: „Брацьця! Ці зможам грамадзкае гора?! Брацьця! Ці хваце нам сілы?!", ні адзін з глядзельнікаў сказаў, што зможам, што хопіць нам сілы, бо цяпер толькі знайшлі праўдзівую дарогу, па якой і пойдзем да лепшага жыцьця. Дружныя і моцныя воплескі прысутных закончылі афіцыяльную частку вечарыны, пасьля якой распачаліся танцы.

Вялікае зацікаўленьне і задаволеньне выклікалі танцы Лявоніха і Юрка, якія památaцку былі выкананы артыстамі ўжо на салі. Гром воплескаў быў ім нагародай. Весела, ажыўлена прайшлі агульныя скокі. Надыйшла пара ад'езду артыстаў. Доўгія воклікі „Няхай жывуць беларусы?" былі апошнім прывітаньнем для дарагіх гасьцей, якія ў аўтобусе ад'яжджалі назад у Вільню. Моцна сціснулася сэрца, што так скора мінула для нас сьвята. Але словы: „мы асталіся сярод вас", „мы ў вас будзем" — кінутыя з аўтобуса, улілі ў нас надзею, што такія сьвяты цяпер у нас будуць часьцей. Толькі нам, браты тургельцы, трэба дапамагчы ім у гэтым. Пара і нам дружна ўзяцца за працу над пашырэньнем роднае культуры, роднага слова. Дык жывей, дружней за працу!

Тургелец.

„Бедная" пані і „багаты" мужык".

(В. Азіраўцы, Браслаўшчына).

Пані грабіна Броэль-Плятарова-Патоцкая, па апошнім мужу памешчыца Мікулічыха, уласьніца некалькіх тысячаў дзесяцінаў зямлі ды лесу, колькіх вазераў ды камяніцаў у Вільні і Варшаве —у 1921 годзе ці каля гэтага, аддала на ўласнасьць беззямельнаму селяніну Арцему кусок сэрвітутнай пасекі. Але, калі Арцем, крывава працуючы ў працягу шасьцёх гадоў, выкарчаваў гэты кавалачак пасекі, прывёў да добрага стану, пабудаваў сякую-такую хатку—яму прышлося ўсё пакінуць і ў сьвеце шукаць прытулку дзеля сябе і сямейкі. Як усім ведама, пасьля траўневага перавароту, былі скасованы сэрвітуты. Пані дзедзічка чагосьці зазлаваўшыся на Арцёма падала ў Браслаўскі суд пакою аб высяленьні яго. Судзьдзя задаволіў просьбу пані дзедзічкі. „Багаты" Арцем з жонкаю і дзяцьмі аказаўся бязьлітасна выкінутым з межаў валаданьня „беднае" пані. Блукае цяпер „багаты" Арцем, шукаючы прытулку для свае сямейкі і ня раз успамінае беларускую пагаворку, што панскія ласкі шаршавыя ці, як кажуць самі палякі: Pańska łaska na pstrokatym koniu jeździ.

Незадаволены.

Новыя кнігі,

вышаўшыя з друку ў 1927 годзе і не ўвайшоўшыя ў каталёг

Кнігарні Беларускага Выдавецкага Т-ва, Вострабрамская № 1.

СЦЭНІЧНЫЯ ТВОРЫ:

К. Вясёлы. „Ня розумам сьцяміў, а сэрцам". Цана 50 гр.
А. Паўловіч. „Васількі". Ц. 50 гр.
A. Harotny. „Lekary i leki". C. 30 gr.
У. Галубок. „Суд". Ц. 40 гр.
Янка Башвір. „Гурток". Ц. 40 гр.
Янка Купала. „Паўлінка". Ц. 70 гр.
М. Гарэцкі. „Атрута". Ц. 30 гр.
Э. Ожэшкова. „У зімовы вечар". Ц. 50 гр.
Агранов Уліцын. „Суд над трохпалёўкай". Цана 40 гр.
А. Васілеўскі. „Дахапаліся". Ц. 30 гр.
P. Sałaŭjew. „Cudoŭna noč" C. 40 gr.
S. Hrynkiewič. „Žaniŭstwa pa radyo". C. 50 gr.

ЛІТЭРАТУРНЫ АДДЗЕЛ:

Якуба Коласа. „Выбраныя творы". Ц. 2 зл.
А. Паўловіч. „Васількі". Ц. 50 гр.
Jakuba Kołasa. „Prapaŭ čaławiek". C. 70 gr.
П. С. „Ніва і краскі". Ц. 1 зл. 20 гр.
Ядвігін Ш. „Дзед Завала". Ц. 25 гр.
М. Багдановіч. „Вянок". Ц. 2 зл. 50 гр.
Ф. Грышкевіч. „Вясковыя мэлёдыі". Ц. 1 зл.
Z. W. „Sadok dla našych dzietak". C. 30 gr.
S. Hrynkiewič. „Arlanio". C. 30 gr.
Янка Пачопка. „Дурнішча", казкі. Ц. 30 гр.
Адбітак з календара. „Сьвят. Віленскія мучан. Антон, Іван і Астап". Ц. 25 гр.
Н. Арсеньнева. „Пад сінім небам". Ц. 2.50.
Тарас. Гушча. „Казкі жыцьця". Ц. 1.80.

ШКОЛЬНЫЯ ПАДРУЧНІКІ:

І. Ігнатоўскі. Гісторыя Беларусі. Ц. 2.25.
І. Дварчанін. Хрыстаматыя новай белар. літэратуры. Вып. I. Ц. 1 зл. 50 гр.
І. Дварчанін. Хрыстаматыя н. б. л. Выпуск II. Цана 2 зл. 50 гр.
І. Дварчанін. Хрыстаматыя н. б. л. Выпуск III. Цана 1 зл. 50 гр.
І. Дварчанін. Хрыстаматыя н. б. л. Выпуск IV. Цана 1 зл. 50 гр.
І. Дварчанін. Хрыстаматыя н. б. л. Выпуск V. Цана 2 зл.

КААПЭРАТЫЎНЫ АДДЗЕЛ:

Белар. Выдав. Т-ва. У каапэрацыі будучына. Ц. 10 гр.
М. Р. Палажэньне спажыўца. Ц. 70 гр.

Пры выпісваньні аднаго экзэмпляра заказным друкам далучаць 50 граш. на паштовыя расходы.

ГРАМАДЗЯНЕ!

Дамагайцеся свае роднай беларускай школы, бо яна ёсьць мілейшая і бліжэйшая да душы Вашых дзетак.

Навука ў роднай беларускай мове больш зразумелая для Вашых дзетак, як у іншых мовах!

Кожны народ мае сваю родную школу, дык і нашыя беларускія дзеткі маюць на яе права, якога ніхто ня можа ад іх адабраць.

Складайце Школьнаму Інспэктару як можна больш дэклярацыяў, каб для вашых дзетак адчынілі ўрадовую беларускую школу, або ператварылі істнуючую польскую на беларускую.

Ня гледзячы на тое, што ўрад ня даў Вам беларускае школы на дэклярацыі, зложаныя Вамі ў мінулыя гады, падавайце канова дэклярацыі ды яшчэ ў большым ліву.

Калі на Вашы дамаганьні ўрад адчыніў двухязычную, гэта значыць польска-беларускую школу, дык усёроўна складайце дэклярацыі, каб адчынілі чыстую белар. школу.

Ня бойцеся запугваньняў няеумленных людзей, якія рознымі спосабамі будуць нагаварваць, каб Вы не падавалі дэклярацыяў на беларускую школу.

Падавайце ў Галоўную Управу Т-ва Беларускае Школы ў Вільні—сьв. Ганны № 2— імёны і прозьвішчы тых, хто будзе Вас адгаварваць, або запугваць.

Аб усякіх надужыцьцях, ці то збоку паліцыі, ці адміністрацыі, ці гміны, ці прыватных асобаў безадкладна падавайце ў Галоўную Управу, каб пацягнуць іх да судовае адказнасьці за пагвалчаньне Вашых правоў, закону ад 31./VII. 1924 г. і распараджэньня Міністра Асьветы ад 7./I. 1925 г.

Дэклярацыі і інструкцыі выпісвайце з Галоўнае Управы Т-ва Беларускае Школы — Вільня, вул. Сьв. Ганны № 2.

Галоўная Управа Т-ва Белар. Школы.

Дэклярацыя.

Я ніжэй падпісаны (ая) .... *грамадзянін (ка)*
(імя і прозьвішча)

Польскае Рэчыпаспалітае, беларускае нацыянальнасьці жыхар ....
(назоў вёскі, места)

воласьці .... *павету* .... *як бацька *)—маці—*
(назоў воласьці) (назоў павету)

праўны апякун дзіцяці—дзяцей—у школьным веку.

1. .... *3.* ....
(Імя дзіцяці) (Імя дзіцяці)

2. .... *4.* ....
(Імя дзіцяці) (Імя дзіцяці)

на падставе артыкулу з уставу з 31 ліпня 1924 г., зьмяшчаючага некаторыя пастановы аб арганізацыі школьніцтва (Dz. U. R. P. № 79, poz. 766), жадаю ўвядзеньня ў істнуючую — маючую адкрыцца публічную народную школу ў .... *беларускае выкладовае мовы.*
(назоў вёскі, места)

Дня .... *192* .... *г.* ....
(уласнаручны подпіс).

Да Школьнага Інспэктара

ў м. ....
(назоў места)

*) У тэксьце дэклярацыі непатрэбныя словы закрэсьліць.

Выпісуйце й купляйце

ІЛЮСТРАВАНЫ ЧАСАПІС

„РОДНЫЯ ГОНІ",

месячнік літаратуры й культуры Заходняе Беларусі.

Выходзе кніжкамі па 48 стар. пад кіраўніцтвам найлепшых у Заходняй Беларусі літаратурных крытыкаў.

Падпіска на год 8 зл., 1/2 году—4 зл., 1/4 году—2 зл., адна кніжка 75 гр.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Krzywe Koło 21.

Выйшла 4-ая кніжка „Родных Гонеў" за чэрвень.

ЗЬМЕСТ:

Натальля Арсенева: Веснавая калыханка (верш), Ішла вясна (верш). **М. Васілёк:** На плач, душа (верш). **П. Маслоўскі:** Дарога (верш). **Я. Бука:** Для мяне верш). **Палачанка:** Чары першае любові (апавяданьне). **А. С.:** Закаханая (апавяданьне). **Альфонс Додэ:** (з франц. мовы пераклаў **Я. Ц.**): Казачка пана Сэгэна (апавяданьне). **Д. Масальскі:** Аб ліцьвінох і Беларусах у Браўнсбэргскай сэмінарыі 1578—1798. **М.:** Найвялікшы геній „матэматычнага веку"—Ісаак Ньютон. —Адказ п. Z. з „Беларускай Крыніцы". **Раман Суніца:** Аб беларускай народнай эстэтыцы. **С. П.:** Да пытаньня аб аснаўных прынцыпах навучаньня. **В. Багдановіч:** Баба Ксютка, дзед Тамаш паехалі на кірмаш (народная песьня з нотамі). **Д-р Я. Станкевіч:** „Казкі і апавяданьні Беларусаў з Слуцкага павету" (рэцэнзыя). Культурныя курсы „Родных Гоняў". Лісты. Культурныя навіны. **Бакляр:** Аддзел для нашых дзетак у „Беларускай Крыніцы".

Можна купляць у-ва ўсіх беларускіх кнігарнях.

Кніжка 5-ая „Родных Гоняў" будзе падвойная за ліпень і жнівень і выйдзе ў канцы жніўня.

Рэдактар-Выдавец: П. Кумпяк.

Друкарня Я. Лэвіна, Вільня, Нямецкая 22.